

İHALE KONUSU İŞLERİN DEVAMLİ İŞYERİ İŞÇİLERİ İLE YAPILMASI HALİNDE ASGARI İŞÇİLİK UYGULAMALARI

1. GİRİŞ

5510 sayılı Kanunun 90 ıncı maddesinin 2 nci fıkrası gereğince, ihale mevzuatına göre yaptırılan işleri taahhüt eden işverenlerin kesin teminatları, ihale konusu iş ile ilgili olarak Sosyal Güvenlik Kurumuna borçlarının bulunmadığının tespit edilmesi halinde ödenmektedir. Bu düzenlemeye istinaden aynı Kanunun 85 inci maddesi çerçevesinde, kamu idareleri, döner sermayeli kuruluşlar kanunla kurulan kurum ve kuruluşlar ile bankalar tarafından ihale mevzuatına göre yaptırılan işlerden ve özel nitelikteki inşaat işlerinden dolayı bu işleri yapan işveren tarafından yeterli işçilik bildirilmiş olup olmadığı Kurumca asgari işçilik değerlendirmesi yapılır.

İlişiksizlik belgesi verilmesine ilişkin iş ve işlemler 1989 yılından bu yana farklı zamanlarda yürürlüğe konulan genelgeler ve genel yazılarla düzenlenmiş olduğundan, uygulamada birliği sağlamak, gereksiz bürokrasi ve kırtasiyeden arındırılarak yeniden düzenlenmesi ihtiyacı doğmuş, bu nedenle ilişiksizlik belgesi verilmesi iş ve işlemlerine ilişkin süreçler 2011/13 sayılı Genelge ile düzenlenmiştir.

Bu makalenin konusu, ihale konusu işlerin devamlı işyeri sigortalıları ile yapılması halinde yapılacak asgari işçilik değerlendirmesi konusunda 2011-13 sayılı Genelge çerçevesinde Kurum uygulamaları hakkında olacaktır.

2. İHALE KONUSU İŞLERİN DEVAMLİ MAHİYETTEKİ İŞYERİ SİGORTALILARI İLE YAPILDIĞININ BEYAN EDİLMESİ DURUMUNDA İLİŞİKSİZLİK BELGESİNİN VERİLMESİNİN USUL VE ESASLARI

İşverence ihale konusu işin devamlı mahiyetteki işyeri sigortalıları ile yapıldığının beyan edildiği hallerde; Kurumca yapılan araştırmada ihale konusu işin devamlı mahiyetteki işyeri sigortalıları ile yapıldığının ve işyerinin faaliyet konusunun ihale konusu işe uygun olduğunun anlaşılması halinde, işverenlerin ve varsa alt işverenlerinin defter ve belgeleri incelenmeksizin, ihale konusu işin yapıldığı süre içinde söz konusu işyerinden Kuruma borcun da bulunmaması kaydıyla ilişiksizlik belgesi verilebilecektir.

Devamlı mahiyetteki işyerinin, işkolu kodunun yapılan ihale konusu iş ile uyumlu olmaması halinde, öncelikle devamlı mahiyetteki işyerinin faaliyet konusunun tespiti yönüne gidilmektedir. Yapılan tespit sonucunda, devamlı mahiyetteki işyerinde ihale suretiyle yapılan işin konusunda bir faaliyet yapıldığının anlaşılması halinde, Kısa Vadeli Sigorta Kolları Prim Tarifesindeki hükümler dikkate alınarak gerekmesi halinde devamlı mahiyetteki işyerinin işkolu kodu 5510 sayılı Kanunun 83 üncü ve 84 üncü maddelerine göre değiştirilerek ve ihale konusu işin devamlı mahiyetteki işyeri sigortalıları ile yapıp yapılmadığının tespiti için işlem yapılacaktır.

2.1. İhale konusu işte çalışacak kişi/gün sayısının belli olduğu işler

İhale sözleşme veya şartnamesinde ihale konusu işte çalışacak kişi/gün sayısının belli olması halinde, ihale konusu işte çalıştırılması gereken kişi/gün sayısı kadar Kuruma bildirim yapıldığının anlaşılması halinde, ihale konusu işin devamlı mahiyetteki işyeri sigortalıları ile yapıp yapılmadığının tespiti için ayrıca denetim elemanı incelemesine gidilmeyecek, işverenin ihale konusu işin yapıldığı döneme ilişkin olarak Kuruma borcunun da bulunmaması halinde ilişiksizlik belgesi verilecektir.

İhale konusu işin başlayıp bittiği tarihler arasında Kuruma ihale belgelerinde belirtilen işçi sayısının altında bir bildirim yapılmış ise, idare ile temasa geçilerek eksik bildirimlerin nedenleri ile Kuruma verilmiş olan prim belgelerinin idareye de verilmiş olup olmadığı, verilmiş ise bu belgelerde kayıtlı sigortalıların dışında başka sigortalı çalıştırılıp çalıştırılmadığı araştırılmasına gidilecektir. İhale makamından alınan yazılarda, belgelerde kayıtlı sigortalıların dışında sigortalı çalıştırıldığının bildirilmesi halinde, hizmetleri ve kazançları Kuruma bildirilmediği anlaşılan kişilerle ilgili aylık prim ve hizmet belgelerinin verilmesi işverenlerden bir ay süreli bir tebligatla istenecektir.

İhale makamı belgelerinden, sigortalı sayısının yanı sıra sigortalıların kimlik bilgilerine de yer verilmiş olması halinde, işverenlerce bu bilgilere uygun düzenlenen aylık prim ve hizmet belgeleri 1 aylık süre içinde Kuruma verilmiş ise bahse konu prim belgeleri işleme konulacaktır. İşverenlerce 1 aylık süre içinde aylık prim ve hizmet belgeleri Kuruma verilmemişse, bahse konu prim belgeleri sigorta primleri servisi tarafından, idarece bildirilen prime esas kazanç tutarı üzerinden; idarece prime esas kazanç tutarı bildirilmemiş ise, sigorta primine esas kazanç alt sınırı üzerinden re'sen düzenlenerek işleme konulacaktır.

Sigortalı sayısı belirtilmiş, buna karşın sigortalıların kimlik bilgilerine yer verilmemişse, sigorta primleri servisi tarafından idarece bildirilen prime esas kazanç tutarı üzerinden; idarece prime esas kazanç tutarı bildirilmemiş ise, sigorta primine esas kazanç alt sınırı üzerinden asıl/ek prim tahakkuk belgesi düzenlenerek işleme alınacak ve tahakkuk eden primlerin bir aylık süre içinde ödenmesi işverenlere bildirilecektir.

İşlemlerin bu şekilde yapılmasının ardından, tahakkuk eden primlerinin ve idari para cezalarının tahsilinden sonra ilişiksizlik belgesi verilecektir.

İhaleli işin konusunun temizlik veya güvenlik hizmetlerine ilişkin olması halinde, bu işlerin devamlı mahiyetteki işyeri sigortalıları ile yapılması düşünülemeyeceğinden, belirtilen nitelikteki ihale konusu işler için geçici mahiyette işyeri dosyası tescil ettirilmesi gerekmektedir.

2.2. İhale konusu işte çalışacak kişi/gün sayısının belli olmadığı işler

Bu durumda ihale konusu işin başlangıç ve bitiş tarihleri arasında devamlı mahiyetteki işyerinden Kuruma bildirilmiş olan sigorta primine esas kazanç tutarı, bildirilmesi gereken sigorta primine esas kazanç tutarının altında olup olmadığı geçici mahiyetteki işyeri dosyalarındaki araştırma işleminde olduğu gibi araştırılacak, bu şekilde yapılacak araştırma işlemi sonucunda, ihale konusu işin yapıldığı dönemde Kuruma yeterli işçilik bildiriminde bulunulduğunun anlaşılması halinde, denetim elemanı incelemesine gönderilmeksizin ihale konusu işin yapıldığı döneme ilişkin borcunun da bulunmaması halinde işverene ilişiksizlik belgesi verilecektir.

Devamlı mahiyetteki işyeri sigortalıları ile faaliyet dönemleri kısmen de olsa çakışacak şekilde birden fazla ihale konusu işin yapılmış olması halinde, ilişiksizlik belgesi talebi sırasına göre asgari işçilik değerlendirmesi yapılmakta, ilk yapılan değerlendirmeye tabi tutulmuş olan ihale konusu bir iş için dikkate alınmış olan işçilik, diğer ihale konusu işler için dikkate alınmamaktadır. İlişiksizlik belgesi talebi sırasına göre kalan işçilikler değerlendirmeye alınmaktadır. Aynı anda ilişiksizlik belgesi talebinde bulunulması halinde ise ilk değerlendirme yapıldıktan sonra diğer ihale konusu işe geçilerek kalan işçilikler dikkate alınarak işlem yapılmaktadır.

2.3. Danışmanlık hizmet ihaleleri

İhaleli işin konusunun mimarlık ve mühendislik, etüt ve proje, harita ve kadastro, her ölçekte imar planı, imar uygulama, ÇED raporu hazırlanması, plan, yazılım geliştirme, tasarım, teknik şartname hazırlanması, denetim ve kontrolörlük gibi teknik, mali, hukuki veya benzeri alanlarda hizmet alım işlerine yönelik olması halinde, devamlı işyeri dosyasından bildirimin bulunması ve işverenin ilgili dönemde Kuruma borcunun olmaması halinde ihbar veya şüphe uyandırıcı başka bir husus da olmadığı durumlarda ilişiksizlik belgesi verilmektedir. Kurum gerek görür ise inceleme yoluna sonradan gidebilmektedir.

2.4. Nakliye işleri ile personel/öğrenci taşıma işleri

İhaleli işin konusunun nakliye veya personel/öğrenci taşıma işi olması ve idarece ihale konusu işin sigortalı niteliğinde bir kişi çalıştırılmaksızın bizzat yükleniciler tarafından yapıldığının bildirilmesi durumunda Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı olduklarının anlaşılması halinde ilişiksizlik belgesi verilmektedir.

Belirtilen türdeki bir işin tümüyle yükleniciler tarafından yapılmayıp, kısmen sigortalı çalıştırılmak suretiyle yapıldığının bildirilmesi halinde, Kanunun 4 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı olup olmadıkları ile sigortalı olması gerekenlerin Kurumumuza bildirildiğinin anlaşılması durumunda ilişiksizlik belgesi verilmektedir.

Yükleniciler ve Kuruma bildirilenlerin toplamı ihale belgelerinde belirtilen işçi sayısının altında kalması halinde, Kuruma bildirilmediği anlaşılan kişilerle ilgili aylık prim ve hizmet belgelerinin verilmesi için işverenlerden bir ay süreli bir tebligatla Kurumca istenilecektir.

2.5. Doğrudan temin usulüyle yaptırılan işler

İhale makamlarının doğrudan temin usulü (açık ihale usulü, belli istekliler arasında ihale usulü, pazarlık usulü) ile yapılan mal veya hizmet alımları ile yapım işleriyle ilgili olarak söz konusu işi üstlenenleri Kuruma bildirme yükümlülüğü, yüklenicinin hak ediş ödemesine esas muaccel borcunun bulunup bulunmadığı hususunu sorgulama yükümlülüğü ve teminat iadesi sırasında Kurumdan alınmış ilişiksizlik belgesini isteme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu sebeple bu tür işler için asgari işçilik değerlendirmesi işlemi yapılmamaktadır.

3. İHALE KONUSU İŞLERİN DEVAMLİ MAHİYETTEKİ İŞYERİ SİGORTALILARI İLE YAPILMASI HALİNDE TEŞVİK UYGULAMASI

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 81 inci maddesinde yer alan sigorta primi teşviklerinden, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na ve uluslararası anlaşma hükümlerine istinaden yapılan alım ve yapım işlerini yapan işverenlerin yararlanmaları mümkün bulunmamaktadır.

İhale konusu işlerin işverene ait devamlı mahiyetteki işyerinde çalışan işçileri ile yapılması durumunda, eğer ihale sözleşmesinde veya şartnamesinde işte çalışacak kişi/gün sayısı belli değil ise asgari işçilik oranı uygulanmak suretiyle, bulunacak en az sigorta primine esas kazanç tutarı kadar o işyerinde çalışan sigortalıların sigorta primine esas kazanç tutarı kadar istihdam teşviklerinden yararlanmaları mümkün olmayacaktır.

İhale konusu işte çalışan devamlı işyeri işçilerinin sayısı ve kimlik bilgileri belli ise bu durumda bu kişilere ilişkin sigortalılık bildirimlerinde kanun numarasız olarak bildirilmesi gerekmektedir.

Kurum tarafından yapılan asgari işçilik değerlendirmesinde en az bildirilmesi gereken işçilik matrahı kadar bildirilen sigortalılar için istihdam teşviklerinden yararlanılmış ise Kurum söz konusu matraha dahil işçiler için işverenden yersiz olarak yararlanılan sigorta primi teşvik tutarı, gecikme cezası ve gecikme zammı ile tahsil edecektir.

4. SONUÇ

İhaleli konusu işlerin geçici dosya açtırmadan, daimi dosya üzerinden yürütülmesi mümkün olmakla birlikte işverenin yeterli işçilik bildiriminde bulunup bulunmadığına bakılırken sadece ihale konusu işler dikkate alınmakta fakat işveren tarafından yapılan ve ihale konusu olmayan (özel sektöre yapılan) işler dikkate alınmamaktadır. Dolayısıyla işverenlere defter ve belgeleri incelenmeden ilişiksizlik belgesi verilmesine yönelik uygulama, devamlı işyeri sigortalılarının çalışması ile ihale konusu olmayan işler de yapan işverenlere aslında yeterli işçilik bildiriminde bulunmadığı halde ilişiksizlik belgesi verilmesine yol açabilecektir.¹

İhale konusu işlerin devamlı mahiyetteki işyeri sigortalıları ile yapılması halinde işverenler tarafından yararlanılan istihdam teşviklerinin hesabı ayrı bir önem taşımaktadır. Bu hususta işverenler asgari işçilik hesabının yanında teşvikleri de ayrıca dizayn etmeleri gerekmektedir.

BARIŞ ERDEM DANIŞMANLIK SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU EKİBİ

¹ Faruk Yüksel, Vergi Raporu, Sayı:153, 2012

